eluvõitlusi loodusseaduse priismi läbi näha. Kaunimad looduslaulud on L.-il seotud noorusmälestustega Peipsi kaldalt. Neis on haarav elevus, mis võlub. Filosofeerivad looduslaulud on sagedasti kahvatud. L.-i armastuslüürika kannatab refleksi all. Elava südame joovastavat tuksumist ning valu leidub vähe, valitseb mälestus ja arglik imestus. Kõrge idealistliku sisu peale vaatamata jätavad L.-i armulaulud lugeja jahedaks. Kauneid luuletusi leidub L.-il nende luuletuste hulgas, mis käsitlevad luulefilosoofiat, luule väärtust, luule otstarvet, luuletaja omadusi ning luule ja luuletaja vastastikust suhtumist. — Vähema tähtsusega osa L.-i luuletustest moodustavad, n. n. isamaa laulud. Need on L.-il alguses ärkamisaja laulikute järellaulud priiusest, eesti keele ülistamisest, isamaaga kihlamisest ning eesti talupoja idealiseerimisest, kuid aega mööda tilgub neisse pettumuse sappi, mis hävitab endise ülistuse ning avab lauliku ees ühiskondlikud hädad, surudes kõrvale endise »kauni isamaa«. Viimaste hulgas leiduvad paremad luuletused selles laadis. L. on üldiselt opositsioonilise meelelaadiga kirjanik, kuigi ta ei kaldu käremeelsusse. See avaldub kõige pealt tema valmides, milledes ta aga tsensori-surve, kui ka arvat. muude isiklikkude kaalutluste tagajärjel allegooriate abil sündmustele reageerib. Allegooriate aluseks on kõige pealt venestamine ja venestajad (»Kalad ja vähjad«, »Ämblik«, »Mustlase laul« ning eriti »Rästas«, milles L. Aleksander III kotkana kujutab), Jakobsoni surm (»Luigepere«), Grenzstein (»Tuulelipp«) ning eriti Hurt-Jakobsoni vaheline heitlus (»Lõvide võitlus«). Viimast võitlust on L. allegoriseerinud pikemas lugulaulus »Kõrbe lõvi«, mis on L.-i paremaid lugulaule »Vaimude oru« ning »Püha kuju« kõrval; neist käsitleb viimane realistlikku sündinud juhtumust. L. on ärkamisaja järellaulikuna tähtsamaid luuletajaid J. Bergmanni kõrval, kel eesti luulekeele väljaarendamises suuremad teened. Selleks on teda lasknud saada ta sisemine vormimeel. Isiklikku keele-, salmiehitamise- ja stiilivarandust on L.-il vähe, kuid ta on seniseid saavutisi kokku võtnud ja üldist varandust täiusele viinud. Eriti on ta kultiveerinud sonetti ning on pärandanud eesti kirjandusele rea laitmatuid näiteid sellest luuleliigist.

Isikl. saadud andmed; Kampmann, Peaj. II[II], 294—310. *H. V.*

LIIV, Juhan, eelmise vend, kirjanik, sünd. 18. IV 1864. Tema esiisasid võime jälgida kuni XVIII sajandi alguseni. Nähtavasti on nad kõik olnud kubjaste ja mõldritena Alatskivi mõisa teenistuses, kasutades ühtlasi mõisa poolt antud maakohta. Paaris põlves on nad olnud eriti usklikud. Nõnda ka kirjaniku isa Benjamin, kes kuulus vennastekogudusse. Ta elas esiti mõisa lähedal veskikohal, kuid kui see mõisa külge liideti, siis Riidma kandikohal Peipsi kaldal. Seal sündiski L. Ta ristiti Joanneseks, eraelus aga tarvitas ta pärast Johannese ja lõpuks Joanese nime, kuna kirjanduses 1892. a. peale nimetas end enamasti Juhaniks. Umbes 1866. a. paigu asusid L.-i vanemad samas Alatskivi vallas oleva Rupsi küla Oja talu rentnikeks, ja siin kasvaski L. üles ning elas siin tihti veel meheeaski. Ta oli juba maast madalast nõrga tervisega ja juba koolieast peale avaldusid temas mõned patoloogilised kalduvused. Ta närvikava oli eluvõitluseks nõrk, hingelaad tahtepingutusiks ebakohane ja lõpuks arenes tema vaimline tasakaalutus vaimuhaiguseks. Esimese hariduse sai L. Naelavere külakoolis, kust siirdus a. 1879 Kodavere klk.-kooli. Siin õppis ta ühes vaheajaga 3 a., kuid ei lõpetanud kooli kursust. Ometi omandas ta nii palju keele-oskust, et vabalt võis lugeda saksa kirjandust, millel põhineski peamiselt tema haridus. Ta kasvuajal mõjus temasse eriti üks vanemaist vendadest — Elias, äratades ta huvi muusika vastu ja muretsedes talle kirjandust. Hiljemini oli aga veelgi suurema mõjuga teine vend — kirjanik Jakob L. (vt.), kelle juurde L. läks 1882. a. alul kooliõpetaja-abiliseks. Elades Väike-Maarjas Triigi-Avispeal teotses Jakob L. ajakirjanduses, Aleksandri kooli kohalikus komitees ja muis avalikes ettevõtteis. See kõik andis äratust Juhan L.-ile, samuti kui ta vennalt sai eeskuju ka kirjanduslikuks tegevuseks. Viimane algaski tal päevakajalises vaimus a. 1881, mil ta avaldas »E. Postimehes« E. Kirjameeste Seltsist väljaastunud liikmete nimekirja, mis oli müstifitseeritud selle lehe toimetaja A. Grenzsteini sissekukutamiseks, sest nimekirja esimesed tähed moodustasid sõnad »Baltlaste Piirikivi«. Samasuunalisi pilkekirjutisi olla L. avaldanud Avispeal elades »Sakalaski«, kuid samal ajal algas ka tema otsekohesem kirjanduslik tegevus. Ühtlasi tutvus ta siin ka Liisa Goldingiga, kellele saatis 7 a. jooksul üle 100 kirja, mis pakuvad rohkesti materjali L.-i väliselu ja meeleolude jälgimisel.

Avispeale jäi L. esiotsa pisut üle a. ja asus selle järel jälle vanemate koju. 1885. a. sügisel läks ta Tallinna J. Järve »Virulase« toimetusse, kust tuli järgmise a. alul Tartu, et H. Treffneri gümnaasiumis edasi õppida. Ometi jäi ta sellesse kooli ainult pooleks a.-ks, elades pärast seda uuesti Alatskivil ja venna pool Avispeal. 1887. a. lõpul läks ta Viljandisse »Sakala« toimetajaks. Siin töötas ta kaks a., lootes allakäinud lehe kuulsust